

◀ Alba kroměřížského sběratele Martina Němce ukrývají několik tisíc štítků na turistické hole ze všech koutů naší vlasti

Rozpoutání druhé světové války způsobilo samozřejmě útlum turistického ruchu. S odtržením Slovenska a vznikem samostatného Slovenského štátu se změnila zkratka a značky klubu turistů, z KČST na KČT, na Slovensku se objevil slovenský kříž. S postupující válkou začala nouze o barevné kovy, štítky se proto razily z různých náhražek. Sběratelsky zajímavé jsou štítky se svastikou a nápisy Sudetengau.

Po skončení války a všech jejích útrap došlo k velkému oživení turistiky, skautingu, trampingu a vůbec k cestám do přírody a za poznáním. S vystěhováním Němců zmizely německé mutace štítků, dvojjazyčné varianty, ale větší škody se udály v mnohých turisticky zajímavých místech. Zvědavost sice přitáhla český živel do dříve čistě německých oblastí, zvláště do pohraničních hor, ale divoký odsun a s ním spojené drancování zničilo mnohé. V letech 1945–46 lehlo popelem značné množství chat, hotýlků a útulen, rozhleden, výletišť a malých lázní. Na trhu se sice objevilo pár nových jedinečných štítků, ale předválečná produkce a zájem o sbírání štítků se již nezopakovaly.

Turistické štítky z oblasti Jizerských hor

Kde a kdy hledat počátek vzniku, výroby a sbírání štítků na turistické hole, se dnes dá zjistit jen velmi obtížně. Štítky se pravděpodobně poprvé objevily v alpských zemích s rozmachem turistiky a vznikem horských spolků v poslední třetině 19. století. Ty nejstarší měly zcela jednoduché motivy a vzhled, ale v průběhu času se zdokonalovaly a tvary se stávaly rozmanitějšími. K nám do Čech se dostaly štítky přes pohraniční hory z Rakouska a Německa. Čeští turisté – německé a české národnosti – se však nadchli pro sbírání štítků natolik, že brzy své kolegy z různých horských spolků překonali množstvím tvarů, počtem mutací i výtvarným provedením.

Další velká vlna rozmachu turistického ruchu nastala po první světové válce se vznikem samostatného Československa. První republika nebyla vůbec tak bídňá, jak nám ji později prezentovalo socialistické školství. Že tehdy byla turistika doslova masovou záležitostí, dosvědčují tisíce motivů na štítcích, a to nejen na atraktivních turistických místech, kde se jich prodávalo vždy několik druhů, tvarově a materiálově rozdílných, nebo se tvary po nějakém čase obnovovaly, aby přitáhly znovu vášnivě sběratele. Štítky byly kromě upomínky na navštívené místo také skvělou reklamou. Když vážení pánové a dámy „zkřížili“ ve vlaku nebo v restauraci své turistické hole a valašky, rádi se pochlubili, kde to bylo pěkné, kde bylo dobré pivo, kuřátko či buřtík, ale také kde to nestálo za nic! A tak se na štítcích kromě obligátních hor a chat objevovaly lázně, poutní místa, hrady, zámky, rozhledny, města, ale také továrny, přehrady, nádraží, rodné domky, pomníky apod. Naprostou samozřejmostí se staly jazykové mutace, dvoj i trojjazyčné nápisy.

Ve druhé polovině třicátých let se i do turistických štítků promítl zhoršený česko-německý vztah, na mnohých štítcích se objevovaly československé státní symboly – vlajčka či znak. Naproti tomu byly i v nacistickém Německu zcela běžné štítky české, např. v německé části Krkonoš či v Bayerwaldu.

Černá studnice a Ořešník. Tvar se opakuje na mnoha štítcích právě z Jizerských hor, jen jediný případ zná sběratel odjinud – z jižních Čech

Jak se měnila politická situace, prošly některé štítky zajímavým vývojem, měnily se na nich loga i symboly. A po uchopení moci komunisty vše nabralo rychlý spád. Bylo „zakázáno“ rozhlízet se po kraji a tak chátraly a zavíraly se rozhledny, pustly zámečky jako sídla šlechty a buržoazie. Likvidaci se především v pohraničí nevyhnuly chaty, hostince, zanikaly celé vesnice a malá městečka. Jistý úpadek turismu způsobil, že i výtvarná stránka těch několika málo štítků, které se daly vůbec koupit, šla prudce dolů. Zatímco dříve bývaly štítky malými výtvarnými díly, postupem doby upadaly na pouhý plíšek, podobající se kousku plechovky od konzervy.

Chata na Stógu Izerskim. Ukázka z německé (dnes polské) strany Jizerských hor, doklad velmi čilé přeshraniční turistiky za první republiky. Ještěd – jediný štítek s lanovkou ze všech variant

Rozhledna na Smrku. Nepodařilo se dosud zjistit vztah hory a psa. Ten se ještě vyskytoval na štítcích Velkého Polomu v Beskydech. Chata KČST na Buchštejně, dnes vrch Hvězda s rozhlednou Štěpánkou. I když se jedná o chatu turistů, chybí na štítku, který vyrobila dílna Pecina Malá Skála, logo